

Finanțat de Programul Justiție al Uniunii Europene

Asociația
PRO REFUGIU

CSD
CENTER FOR
THE STUDY OF
DEMOCRACY

CENTRE FOR
EUROPEAN
CONSTITUTIONAL
LAW
THEOSTOKLES AND DEMETRIOS TRATSOIS FOUNDATION

Italian Coalition
for Civil Liberties and Rights

BROȘURA

FORMAREA MULTIDISCIPLINARĂ A PROFESIONIȘTILOR PENTRU ASIGURAREA PROTECȚIEI DREPTURILOR FEMEILOR VICTIME ALE INFRAȚIUNILOR

2019

Cuprins

Cuvânt înainte.....	1
1. Rolul formării multidisciplinare și colaborării între specialiști	2
2. Curriculum.....	3
2.1. Exerciții de facilitare a interacțiunii (icebreakers) / de deschidere	4
2.2. Comunicarea empatică cu victimele	5
2.3. Trauma și consecințele sale.....	9
2.4. Pertinența rapoartelor medico-legale și psihologice	12
2.5. Proceduri de trimitere.....	13
2.6. Sindromul de epuizare; Stresul traumatic indirect	14
2.7. Evaluare la încheierea seminarului.....	16

Cuvânt înainte

În fiecare an, multe femei devin victime ale infracțiunilor. Pe lângă încălcarea ordinii publice, infracțiunea aduce atingere integrității fizică și psihice a victimei și poate afecta stima de sine și încrederea acesteia în oameni.

Comunicarea profesionistă, empatică și recunoașterea deplină a impactului traumei reprezintă aspecte cruciale care trebuie înțelese complet de specialiștii care vin în contact direct cu victimele. Serviciile de asistență pentru victime trebuie să dețină cunoștințe și competențe corespunzătoare pentru a putea proteja drepturile victimelor, în special în cadrul procesului penal împotriva făptuitorului.

Această publicație prezintă informații cu privire la rolul pe care îl deține formarea interdisciplinară a specialiștilor din domeniile juridic, social și psihologic, precum și cele mai importante subiecte care trebuie abordate în astfel de cursuri. La finalul seminarului, participanții vor putea defini diferite forme de violență împotriva femeilor, vor înțelege aspectele sensibile ale victimelor și ale subiectelor și vor putea identifica în linii mari posibilitățile de acțiune în justiție față de violența împotriva femeilor.

Broșura este elaborată în cadrul Proiectului „JUSTICE FOR WOMEN – Towards a more effective rights protection and access to judicial procedures for victims of crimes” implementat cu sprijinul financiar a Programului Justiție al Uniunii Europene. Proiectul este implementat de Asociația Pro Refugiu România (România), Center for the Study of Democracy (Bulgaria), Demetra Association (Bulgaria), Centre for European Constitutional Law (Grecia), Italian Coalition for Civil Liberties and Rights și Association Trabe Iniciativas para la Economía Social y Solidaria (Spania).

1. Rolul formării multidisciplinare și colaborării între specialiști

Abordarea multidisciplinară reprezintă o modalitate eficientă de diseminare a bunelor practici și a lecțiilor învățate, cu scopul de a face schimb de experiență cu privire la serviciile de asistență disponibile pentru femeile victime ale infracțiunilor. Abordarea multidisciplinară contribuie semnificativ la consolidarea capacității specialiștilor (polițiști, procurori, judecători, avocați, asistenți sociali, psihologi, medici, asistenți medicali, etc.) care vin în contact direct cu victimele.

Colaborarea multidisciplinară cuprinde schimbul de informații și gândirea integrată, cu scopul de a realiza evaluări cuprinzătoare ale riscurilor și de a ține cont de toate aspectele legate de bunăstarea victimei. Colaborarea multidisciplinară se poate materializa sub forma trimerilor la alți specialiști, mecanisme oficiale de raportare, conferințe cu privire la caz, schimb de informații pe baza cazurilor specifice.

În practică, este nevoie de intervenții mai bine integrate, pentru a asigura protecția cuprinzătoare a drepturilor femeilor-victime în cadrul procedurilor judiciare și dincolo de acestea. Pentru a realiza acest obiectiv, este important ca specialiștii în drept, asistență socială și sănătate să aibă acces la un proces adecvat de învățare multidisciplinară permanentă, întrucât aceștia sunt profesioniști-cheie care pot asigura intervenții sistemice pentru a proteja și asista femeile-victime. În prezent, la nivelul UE, este urgent nevoie și se impune ca specialiștii să poată înțelege pe deplin nevoile victimelor, să le poată evalua individual și să le trateze cu empatie, evitând revictimizarea. Prin formare profesională continuă, specialiștii trebuie să își înțeleagă rolurile și obligațiile în procesul de sprijinire a victimelor, precum și modalitățile, mijloacele și mecanismele prin care pot coopera unii cu ceilalți.

Mai mult, cursurile multidisciplinare au ca scop depășirea fenomenelor cum sunt atitudinile formale, super-profesionalizate ale specialiștilor, care nu înțeleg numeroasele moduri în care o infracțiune afectează victima și mediul de viață al acesteia. Dacă fiecare grup de specialiști tratează victima doar în limitele sferei lor de specializare, nevoile victimei vor rămâne prea puțin înțelese și sever nesatisfăcute. Nicio evaluare nu trebuie realizată în

izolare, fără a ține cont de punctele de vedere ale altor specialiști care tratează sau ar fi trebuit să trateze victima.

2. Curriculum

Un seminar multidisciplinar adresat specialiștilor în drept, asistență socială și sănătate, abordând subiecte cum ar fi comunicarea empatică cu victimele în procedurile penale și civile; traume și consecințe rezultate din implicarea directă a victimei ca parte vătămată în proces; relevanța expertizelor medico-legale și psihologice pentru evaluarea suferinței, precum și importanța acestor expertize ca probe în procesul penal; funcționarea optimă a procedurilor de trimitere, astfel încât victimele să beneficieze de asistență conform nevoilor lor; sindromul de epuizare la care sunt expuși specialiștii care lucrează cu victimele. Prelegerile vor fi însoțite de dezbateri interactive complexe cu privire la provocările întâlnite în practică, atunci când se acordă asistență victimelor din medii culturale / educaționale / etnice diferite.

Bunele practici din diferite țări trebuie să fie oferite ca exemple și se pot discuta modalitățile prin care pot fi adaptate la specificul altor state.

Selecția unei echipe adecvate de formatori este un aspect deosebit de important în organizarea unui seminar. Echipa multidisciplinară poate fi alcătuită din formatori de toate specializările pe care le reprezintă participanții, astfel încât aceștia din urmă să poată „auzi” de la toți experții care acordă asistență victimei și să se poată identifica cu experiențele lor. În cazul echipelor mai mici de formatori sau a cursurilor susținute de o singură persoană, trebuie să se asigure acoperirea corespunzătoare a tuturor punctelor de vedere ale experților, pentru a asigura interacțiunea dinamică între cursanți și între aceștia și formator.

Fiecare secțiune a acestui capitol cuprinde un rezumat al conținutului subiectelor care trebuie abordate. Lectorii / formatorii trebuie să găsească modalități de a încuraja și sprijini învățarea interactivă, putând folosi în acest scop strategii cum sunt: să adreseze întrebări unei persoane sau unor grupuri, să solicite participanților să își împărtășească experiențele, să creeze jocuri de rol, să ceară participanților să încerce să explice anumite concepte cheie, etc. Studiile de caz nu trebuie să aibă la bază exemple care prezintă posibilitatea de identificare a unor persoane, de a spori victimizarea ori de a pune pe oricare

dintre persoanele implicate (specialiști și/sau victime) în situații jenante. Studiile de caz trebuie să conștie în sinteze ale unor spețe reale combinate cu elemente ipotetice, astfel încât să transmită mesajul educațional central. De asemenea, la construirea studiilor de caz, trebuie să nu se sugereze inadvertent contexte discriminatorii (de exemplu, fapte comise de un membru al unei minorități împotriva unui membru al populației majoritare).

2.1. Exerciții de facilitare a interacțiunii (icebreakers) / de deschidere

Dacă participanții nu se cunosc între ei, activitatea descrisă mai jos poate fi folosită pentru deschiderea seminarului. Participanții vor fi încurajați să se prezinte pe rând, pentru a se cunoaște unii cu ceilalți. Lectorul/formatorul împarte participanții în grupuri de câte 3-4. Acordați 15 minute în care participanții pot face schimb de informații, cum ar fi numele, profesia, interesul în subiectele abordate la training etc. Întrebați care grup dorește să înceapă și cereți ca fiecare persoană să prezinte o alta. De exemplu, A prezintă pe B, B prezintă pe C, iar C prezintă pe A. Ascultați cu atenție fiecare prezentare și căutați ocazii de a adresa întrebări de follow-up sau de a face scurte comentarii cu privire la informațiile prezentate. Alcătuirea grupurilor de lucru depinde de structura grupului mare de participanți, dar este preferabil ca grupurile de lucru să fi multidisciplinare, alcătuite din persoane cu profesii și/sau din locuri diferite (care nu se cunosc).

O altă sugestie de exercițiu dinamic pentru a facilita relaxarea și cunoașterea participanților:

Denumirea exercițiului: „**Pentru început, să ne cunoaștem puțin unii pe ceilalți**”

Fiecare participant primește o jumătate dintr-o frază care conține informații sau o reflecție cu privire la violența bazată pe gen. Participanții trebuie să caute printre ceilalți participanți și să găsească persoana care are cealaltă jumătate a frazei. Când se întâlnesc, cei doi fac cunoștință și își spun unul celuilalt care este povestea prenumelui lor, de unde provine, cine l-a ales, etc. Prin aceasta se introduce subiectul de discuție, expunând existența unor diverse forme de violență bazată pe gen și oferind informații pe baza cărora se vor desfășura activitățile următoare. În același timp, exercițiul ajută participanții să se cunoască pe lângă faptul că discuția poate fi abordată dintr-o perspectivă de gen asupra numelor și prenumelor (cine le alege și etimologia, întrucât în fiecare țară numele este moștenit: de la mamă, de la tată, dacă femeile măritate își folosesc prenumele sau numele, etc.).

Norme de comportament în grup

Lectorul/formatorul va introduce conceptul „norme de grup”. Normele de grup sunt regulile în cadrul cărora participanții doresc să își desfășoare activitatea la seminar. Dați un exemplu, cum ar fi faptul că toate cazurile prezentate/discutate în sală sunt confidențiale sau că, dacă cineva vorbește, ceilalți nu vor întrerupe. Cereți participanților să se gândească și să enunțe o serie de norme. Scrieți și afișați normele și apelați la ele în timpul seminarului, pentru a menține participanții concentrați asupra activităților.

2.2. Comunicarea empatică cu victimele

Prin abordarea acestui subiect, participanții vor înțelege mai bine următoarele aspecte: nu toate victimele au aceleași reacții și nevoi; fiecare victimă este unică și nu există o reacție comună întâlnită la toate victimele; reacția unei persoane după ce a fost supusă unui abuz diferă în funcție de o serie de factori: viața persoanei înainte de eveniment, infracțiunea în sine, percepția victimei asupra instituțiilor cu care vine în contact, nivelul de rezistență (reziliență) al victimei, sprijinul pe care îl primește de la familie sau de la cunoștințe, rezultatul investigațiilor / procedurilor judiciare, etc.

Există anumite aspecte care determină impact asupra victimei:

- Persoana: calitățile, caracteristicile personale, istoricul personal, aspecte speciale ale personalității victimei, relația dintre victimă și persoana care a comis infracțiunea.
- Evenimentul: unde, cum și când a avut loc infracțiunea, dacă s-a întâmplat o singură dată sau în mod repetat, severitatea infracțiunii, dacă a avut loc în public sau la domiciliu, etc.
- Mediul: comunitatea și sistemul de sprijin, inclusiv instituțiile cu care interacționează victima. Resursele, reacția și valorile comunității în care trăiește victima.

Emoțiile afișate de victimă pot fi expresii ale identității personale (și ale percepției de sine). Afișarea unei emoții negative (de pildă, tristețe) după ce o persoană a fost victima unei infracțiuni indică faptul că evenimentul traumatizant este congruent cu identitatea respectivei persoane.

Instituțiile și specialiștii implicați trebuie să învețe să sprijine victima prin acțiuni cum ar fi:

- Lăsați victima să decidă când și unde dorește să vorbească.
- Ascultați povestirea victimei cu răbdare și respect.
- Ascultați activ și fiți conștient de starea psihică a victimei și de mesajele din spatele cuvintelor pe care le folosește pentru a descrie situația.
- Exprimați încredere în capacitatea victimei de a își spune povestea.
- Faceți referiri la traume și sănătatea mintală (broșuri, date de contact)
- Fiți pregătit să oferiți explicații de bază cu privire la modul în care funcționează sistemul de justiție și fiți conștient că victima se poate simți intimidată sau derutată de sistem și de proceduri. Explicațiile trebuie să țină cont de mediul de proveniență și de nivelul de educație al persoanei. Victima trebuie încurajată să pună întrebări și să primească întrebări cuprinzătoare și inteligibile.
- Oferiți cât se poate de multe informații cu privire la modul în care se va desfășura investigația, folosind un limbaj prietenos, evitând terminologia complexă.
- Oferiți victimei informațiile adecvate, astfel încât să o ajutați să ia decizii (luarea deciziilor este un aspect foarte important pentru a putea relua controlul asupra vieții).
- Prezentați specialiștilor cunoștințe cu privire la „ciclul violenței” și la strategiile de manipulare folosite de agresori asupra femeilor. Aceste cunoștințe explică traumele psihice pe care agresorii le provoacă și modul în care aceste traume devin cauze pentru dificultățile cu care se confruntă supraviețuitorii în încercarea de a abandona relațiile în care sunt supuse abuzurilor. Participanții trebuie să dobândească cunoștințele necesare pentru a putea explica femeilor ciclul violenței, precum și pentru a ține cont de acest ciclu atunci când oferă sprijin femeilor și când încarcă să le înțeleagă acțiunile, astfel încât să nu le învinovățească și să nu afecteze negativ relația pe care o pot construi cu acesta.

Obiectivele comunicării eficiente cu victimele:

- Identificarea și încercarea de a răspunde nevoilor victimelor.
- Explicarea procesului și rolului specialiștilor implicați.
- Sprijinirea victimelor să își înțeleagă și să își exercite drepturile.
- Ocrotirea victimelor.
- Oferirea de informații.
- Obținerea de informații.
- Sensibilitate la nevoile și preocupările specifice ale victimelor .

- Victima să poată fi însoțită de o persoană în care are încredere.

Unele recomandări cheie de discutat cu participanții:

- Tratați toate victimele cu același respect, indiferent de rasă, naționalitate, religie, gen, orientare sexuală, situație socială, culturală, educațională sau de alte diferențe.
- Modul în care specialiștii percep victima; rolurile profesionale creează concepții, convingeri și idei.
- Folosiți o limbă pe care victima o înțelege sau apelați la un interpret specializat.
- Ascultați cu atenție și arătați victimei că mesajul ei este auzit.
- Adresați întrebări deschise.
- Pe cât posibil, țineți cont de dorințele și nevoile victimei.
- Obțineți feedback (aflați dacă formulați întrebări și oferiți informații cu claritate).

Pentru a experimenta direct comunicarea empatică și pentru a se putea pune în locul supraviețuitorilor actelor de violență în timpul unei intervenții, propunem unele exerciții care pot facilita formarea legăturii emoționale prin trăire personală:

Exercițiu: „Rezistentă și asistentă”:

Formatorul împarte participanții în două grupuri: unul rămâne în sală, iar celălalt iese din sală. Dați fiecărui grup instrucțiuni secrete, separat. Grupul 1, care rămâne în sală, va primi instrucțiunea să nu se miște – își doresc să se afle acolo. Grupul 1 se va poziționa la un capăt al sălii. Grupul 2 va primi instrucțiunea de a face tot ce se poate pentru ca membrii celuilalt grup să meargă în celălalt capăt al sălii.

Obiectivul exercițiului este de a empatiza cu procesele personale prin care trec femeile, precum și de a stimula autoanaliza intervențiilor noastre, ca profesioniști. Punem femeile în centrul proceselor prin care trec sau doar le victimizăm din nou? Respectăm timpurile și diversitatea? Nu cumva transferăm asupra femeilor temeri și nevoi ale noastre?

Exercițiu: „Dinamica intersecționalității”

Pentru a putea empatiza cu femeile supraviețuitoare, este esențial să se țină cont de intersecționalitate. Dacă avem în vedere aspectele de intersecționalitate, putem să lărgim cadrul de referință și să fim mai conștienți de experiențele reale ale femeilor, dincolo de simpla însumare a actelor de violență: femei emigrante, femei din minorități etnice, femei emigrante vârstnice sau care fac parte din minorități, femei cu dizabilități fizice sau mintale, femei emigrante tinere sau minore, femei din rândul minorităților etnice, femei transsexuale, etc.

Exercițiu: „Dinamica privilegiilor”

Participanții formează un cerc în mijlocul sălii. Se fac anumite enunțuri. Dacă ceea ce aud nu li s-a întâmplat niciodată, participanții fac un pas înainte. Dacă li s-a întâmplat (deseori), fac un pas înapoi.

Iată unele exemple de enunțuri pentru acest exercițiu, dar se pot adăuga și altele, în funcție de context:

1. Nu am fost oprit niciodată de poliție pe stradă.
2. Nu am avut niciodată probleme să închiriez un apartament.
3. Nu mi s-a închis niciodată telefonul când sunam să închiriez un apartament.
4. Nu am fost întrebat(ă) niciodată de unde provin.
5. Nimeni nu întoarce capul să se uite la mine.
6. Nu am fost întrebat(ă) niciodată dacă sunt femeie.
7. Nu mi s-a spus niciodată să îmi scot eșarfele.
8. Nu mi s-a spus niciodată să îmi schimb hainele.
9. Partenerul meu nu m-a insultat niciodată.
10. Nu am fost niciodată chemat cu un nume care nu-mi aparține.
11. Nu a trebuit niciodată să părăsesc un loc pentru că sunt femeie.
12. Nu a trebuit niciodată să plec dintr-un loc din cauza culorii pielii mele.
13. Nu am avut niciodată mari probleme cu banii.
14. Nu sunt niciodată trata(ă) ca și cum nu aș ști nimic.
15. Nu am avut niciodată probleme să călătoresc.

REFLECȚIE

Ce îi impresionează cel mai mult pe participanți privind unde se află acum? În ce punct al cercului inițial se află? De ce? În centru se vor găsi persoanele care sunt mai „normale” și care au fost supuse mai puțin diverselor forme de persecuție. Cu cât avem mai multe experiențe de persecuție, cu atât vom fi mai departe de cea ce societatea consideră „normal”. O variantă a acestui exercițiu este ca fiecare participant să primească un cartonaș cu descrierea unor persoane în diferite situații și să trebuiască să se deplaseze în conformitate.

2.3. Trauma și consecințele sale

Vorbitorul/formatorul va oferi informații despre traumă, despre reacțiile traumatice care apar la persoanele implicate în procesul penal, precum și informații despre evitarea re-traumatizării. Trauma psihică este formată dintr-o serie de consecințe ale evenimentelor și situațiilor traumatice. Este necesar să se facă diferențierea între exterior – evenimentul și situația traumatică – și interior- trauma, mintea și rana psihică.

Participanții vor învăța despre cele mai frecvente reacții traumatice care apar la persoanele implicate în procesul penal, precum:

- Manifestările fiziologice: transpirație, tremur, furnicături faciale sau ale corpului, modificarea vocii, auzului, vorbirii, privire pierdută inexpressivă, stimă de sine scăzută
- Manifestări emoționale: teamă (teroare), neajutorare, vulnerabilitate fără protecție, rușine, umilință, durere fizică și/sau emoțională.
- Manifestări cognitive: confuzii, amintiri intruzive, amintiri blocate, senzații și percepții diminuate, dificultăți în analiza informațiilor, erori de judecată, idei obsesive, discurs incoherent sau blocat privind anumite idei, minciuni, strategii de auto-protecție.
- Manifestări comportamentale: ticuri, evitarea răspunsurilor stereotipe, atașament față de anumite obiecte (de tipul amuletei), evitarea unor locuri, lucruri, a persoanelor care amintesc de situația traumatică, ritualuri, (auto-)agresiune, explicații inconsecvente cu privire la răni/alte semne de violență etc.

Este important ca participanții să știe să definească și să identifice consecințele reacțiilor traumatice, să facă diferența dintre o reacție traumatică acută, care include reacțiile descrise în secțiunea precedentă sub denumirea de reacții fiziologice, când se referă la

consecințele pe termen scurt ale agresiunii. Reacțiile pe termen lung în rândul supraviețuitorilor sunt incompatibile; nu putem niciodată invalida mărturia unei victime pentru că reacțiile sale nu s-ar potrivi cu reacțiile tipice. Literatura de specialitate menționează PTSD (tulburarea de stres post-traumatic) ca fiind unul dintre diagnosticile care include disconfortul generat de violență în rândul femeilor supraviețuitoare, la care categoriile descrise mai sus se vor referi sub denumirea de manifestări cognitive și comportamentale.

Un alt aspect important pe care participanții trebuie să știe să îl diagnosticheze corect referitor la circumstanțele femeii, și în cazul căruia să poată lua măsuri eficiente, are legătură cu nevoia de a face diferența între o situația de iminență și una de urgență. Toate situațiile de violență împotriva femeilor sunt urgente, adică, toate presupun riscuri grave pentru sănătate și toate situațiile de violență presupun obligația profesională și morală a specialiștilor de a când au cunoștințe sau suspectează că se întâmplă ceva. Felul în care vor acționa va depinde de felul în care a fost detectată violența și de nevoile femeilor în funcție de circumstanțele lor, precum și de nivelul de gravitate.

În acest sens, se poate face diferența între:

Iminență: O situație iminentă este cea în care există o rană fizică sau psihologică și/sau o situație care amenință viața, ori din cauza acestor răni sau din cauza existenței amenințării cu moartea sau a altei circumstanțe (agresorul este înarmat sau toxicoman sau are probleme de sănătate mintală, etc.) În această situație este de o importanță capitală să acționăm imediat.

Urgență: În general, pentru a face diferența dintre situațiile iminente și urgente, un criteriu care le deosebește este că situațiile urgente permit ca intervenția să fie extinsă pe un interval de peste 24 de ore.

Re-victimizarea este unul dintre cele mai importante elemente care trebuie înțeles în întregime de către specialiștii care sunt interesați de ameliorarea efectelor post-traumatice și de oprirea traumei.

Vorbitorul/formatorul va prezenta informații despre cum se poate acționa pentru a limita factorii agresivi și pentru a oferi suport:

- recunoașterea agresiunii, în special cea pe care o putem provoca noi înșine..
- eliminarea pe cât este posibil a factorilor agresivi traumatici - acesta este cel mai important factor! Este important ca persoana respectivă să părăsească mediul traumatic sau relația și să se îndrepte către un mediu în care există relații non-violente.
- atenție la propriile mecanisme agresive (intenționate sau nu). Nimeni nu este imun la agresiune.
- recunoașterea traumei și a mecanismelor compensatorii.
- lăsați emoțiile să se manifeste, acceptați emoțiile până când acestea se consumă. Nicio emoție nu este veșnică, există un început și un proces de exprimare până când se risipesc.
- oferiți informații corecte, cuvenite, adecvate.
- clarificați aspectele reale și faceți deosebirea dintre realitate și opinie, nevoie și dorință.
- dezvoltați empatie (și auto-empatie) față de durerea emoțională, chiar dacă nu este ușor.
- atenție la propriile mecanisme de relaționare, când devenim agresivi din punct de vedere verbal sau nedrepti, când emitem judecăți sau când devenim agresivi fizic- chiar și neintenționat.
- eliminarea relațiilor toxice sau inadecvate din viața persoanelor care depind de noi și bineînțeles din propriile vieți.
- ajută la redefinirea, reconstrucția realității victimei în urma experienței traumatice.

Este important ca participanții să înțeleagă ambivalența emoțională a femeii supraviețuitoare în relația cu agresorul(ii), drept comportament obișnuit care trebuie înțeles ca parte a procesului de a depăși o relație violentă și care nu ar trebui judecată în contextul acordării asistenței. Strategiile agresorilor sunt responsabile de ambivalența emoțională și de dificultatea femeilor de a părăsi relațiile violente, de exemplu, trebuie înțeles faptul că supraviețuitoarii se pot întoarce la agresori de mai multe ori înainte de a părăsi relația, ca modalitate de a supraviețui violenței.

2.4. Pertinența rapoartelor medico-legale și psihologice

Formatorul va prezenta informații despre conținutul raportului, conform caracteristicilor specifice fiecărui sistem al statului și de ce acesta este pertinent în procesul penal și în solicitarea de compensații financiare pentru suferința provocată victimei.

Magistraților, precum judecătorilor și procurorilor trebuie să li se explice, în termeni clari și lipsiți de ambiguități, cum s-a produs vătămarea. Relatarea victimei, este și *trebuie* să rămână un capitol important al raportului. Orice sistem justițiar care rămâne impasibil în fața ororii și neajutorării subiective a victimei, a felului în care infracțiunea este văzută prin *ochii săi*, nu își va fi atins scopul. Pe de altă parte, examinatorii medicali, trebuie să fie instruiți să ia notițe și să documenteze minuțios relatarea persoanei examinate cu interferențe minime. În plus, standardul consecvenței raportării este de a potrivi vătămarea cu relatarea (și nu invers), pentru a asigura un nivel crescut de consecvență.

În general, mediul judiciar trebuie să fie conștient de natura dublă a infracțiunilor violente. Pe de o parte, vătămarea fizică dă naștere suferinței, dizabilităților temporare sau permanente și nevoii de îngrijiri medicale și reabilitare. Pe de altă parte, actele violente comise prin mijloace violente, cu un scop violent, au impact major asupra psihologiei și bunăstării emoționale a victimei.

Rapoartele medicale includ sau ar trebui să fie însoțite de o evaluare psihologică a victimei, ca parte a unui set de probe sistematic pentru a îi ajuta pe avocați, procurori și judecători să deservească justiția în instanță.

O documentarea sistematică a consecințelor psihologice trăite de victimele violenței și infracțiunilor violente ar trebui să fie standardul în instrumentarea spețelor juridice. Evaluarea etică și ghidurile de raportare sunt similare principiilor generale ale evaluării medico-legale. Ce este unic în rapoartele legale psihiatrice și psihologice este că cel mai adesea, acestea se axează pe observații și evaluări repetate.

În evaluarea acestor rapoarte, magistrații ar trebui să se ghideze după diferiți indicatori de gravitate și intensitate. O declanșare nouă a oricărei tulburări psihiatrice în urma traumei este un indicator al severității sale.

Documentarea adecvată și tratamentul oricărei astfel de afecțiuni ar trebui descrise și explicate în întregime în raport. Magistrații trebuie să știe că, deseori, este greu să evaluezi sănătatea mintală a victimei de dinaintea producerii evenimentelor supuse investigației.

Acestea fiind spuse, starea anterioară de sănătate mintală a victimei poate fi dedusă din lipsa antecedentelor psihiatrice consemnate de fișe medicale, din nivelul de funcționalitate psiho-socială și din istoricul profesional și personal. După ce supraviețuiește unei agresiuni, orice modificare în comportamentul victimei este un indicator al succesiunii temporale a evenimentului advers și declanșării bolii psihiatrice.

2.5. Proceduri de trimitere

Formatorul va prezenta informații cu privire la etapele care trebuie parcurse în practică atunci când autoritățile și organizațiile participă în procedurile de trimitere a victimei către alte servicii specializate. Fiecare etapă a procesului de trimitere va fi prezentată și apoi dezbătută cu toți participanții.

- Identificarea nevoilor victimei, pe baza unei evaluări complexe realizate pe baza unui set de întrebări și indicatori. Acest proces trebuie să înceapă din momentul primului contact cu persoanele/organizațiile implicate. Se pot discuta diferitele puncte prin care victima poate accesa sistemul de justiție. Se poate discuta sistemul de asistență acordată victimei (medical, social, justiție penală, ONG-uri), precum și funcțiile și responsabilitățile fiecărei entități, atât din perspectivă oficială, în conformitate cu legile țării, cât și informală/de natură practică.
- Informații cuprinzătoare cu privire la asistența disponibilă și cine/prin ce mijloace trebuie să o acorde. Fiecare entitate trebuie să își cunoască atribuțiile și responsabilitățile foarte bine, pentru a fi siguri că victima nu este purtată între diferite instituții, contribuind astfel la aprofundarea traumei sale.
- Părțile care fac schimb de informații cu privire la caz trebuie să respecte normele de confidențialitate. Reglementări privind schimbul de informații în format digital și non-digital.
- Elaborarea planului individual de asistență pe termen lung, condițiile de modificare și etapele/calendarul de actualizare a acestuia.

- Monitorizarea și evaluarea asistenței acordate de entitatea inițială și de cea către care a fost trimisă victima (cine deține competența și ce mijloace folosește).
- Formele și etapele multiple pe care le poate parcurge o trimitere: de la o instituție către un ONG și vice-versa, trimiteri multiple către diverse servicii specializate în diferite necesități; fezabilitatea și importanța existenței unui serviciu de tip „ghișeu unic” pentru victime.
- Este important ca participanții să fie conștienți de faptul că, atunci când o femeie are nevoie de sprijin, este necesar consimțământul acesteia, cu excepția cazului în care se găsește într-o situație de risc și trebuie intervenit pentru a o proteja chiar împotriva voinței sale.

La încheierea dezbaterii pe acest subiect, participanții vor putea să identifice la nivelul comunității locale resurse pentru ajutorarea victimelor, vor înțelege rolul instituției lor în relație cu alte instituții/organizații și vor putea să extindă gama de resurse pe care le folosesc în sprijinul femeilor victime ale infracțiunilor.

2.6. Sindromul de epuizare (burn-out syndrome); Stresul traumatic indirect

Violența împotriva femeilor este un subiect foarte sensibil emoțional. Când specialiștii lucrează la astfel de cazuri, gândindu-se la și discutând despre violență, pot constata că emoțiile și energiile lor se consumă foarte rapid. Când ai de-a face cu astfel de cazuri complexe și aparent imposibil de soluționat, este foarte ușor să te simți deziluzionat.

Stresul traumatic indirect reprezintă impactul emoțional cauzat de lucrul zilnic cu persoane afectate de traumă, suferință, care au un nivel semnificativ de vulnerabilitate. Acest tip de activitate determină uzură emoțională și cauzează specialiștilor implicați stres traumatic secundar.

Este important de știut cum afectează dinamica traumelor relația dintre supraviețuitoare și specialistul care îi acordă asistență. Specialistul, date fiind emoțiile intense și neplăcute pe care le poate cauza trauma în mod indirect (persoana nu trăiește trauma direct, ci ca martor), poate ajunge să evite contactul emoțional cu victima, încercând astfel să se ascundă de ororile asociate situației traumatizante, distanțându-se de supraviețuitoare și abandonând-o sau luând decizii în numele acesteia. Când, în calitate de profesioniști, avem de-a face cu persoane care prezintă simptomatologii traumatice (și mai ales atunci când ne confruntăm cu cazuri de sindrom posttraumatic complex) reacțiile noastre pot fi respingere,

judecată, protecție excesivă, etc., reproducând o relație de putere care implică reluarea traumatizării victimei.

În plus, ca specialiști care venim în contact constant cu persoane care au suferit traume profunde și sunt foarte fragile, putem să ajungem la sindromul de epuizare.

Este important să ne protejăm și să avem la dispoziție strategii cu ajutorul cărora să evităm sindromul de epuizare.

Abordând acest subiect, participanții vor înțelege mai bine ce este sindromul de epuizare (BOS), cum se manifestă acesta și ce se poate face pentru a îi depăși. Lectorul va explica amploarea sindromului, cum se poate depista, care sunt factorii de risc personal și organizaționali care sporesc probabilitatea de instalare a BOS.

Sindromul de epuizare constituie o constelație de simptome care se manifestă de regulă la persoane fără niciun istoric de afecțiuni psihice sau psihiatrice. BOS este declanșat de discrepanța dintre așteptările și idealurile angajatului și cerințele reale ale funcției. În etapele inițiale ale BOS, persoana simte un stres emoțional și este din ce în ce mai dezamăgită de locul de muncă. Se pot manifesta trei simptome clasice ale BOS: epuizare fizică, depersonalizare și sentimentul neîmplinirii personale. Persoanele care suferă de BOS pot dezvolta simptome nespecifice, printre care se numără sentimente de frustrare, furie, teamă sau anxietate. De asemenea, pot trăi incapacitatea de a simți fericire, bucurie, plăcere sau mulțumire. BOS poate fi asociat și cu simptome fizice, printre care se numără insomnia, tensiune musculară, dureri de cap și probleme gastrointestinale.

Participanții își vor însuși strategii cu ajutorul cărora să se protejeze de sindromul de epuizare, cum ar fi:

- Cum să reducă factorii de stres din viața personală și profesională.
- Cum să își consolideze efortul.
- Cum să își dezvolte conștiința de sine prin analize periodice.
- Cum să asigure prioritatea protecției personale față de cerințele locului de muncă și față de relațiile care contribuie la apariția epuizării.
- Cum să stabilească unele limite ale priorităților.
- Cum să găsească rețele de sprijin.
- Strategii de protecție personală: supraveghere în echipă, promovare în interiorul organizației, specializare și formare profesională continuă.

2.7. Evaluare la încheierea seminarului

Scopul evaluării este de a obține feedback de la participanți. Feedback-ul îi va ajuta pe formatori să răspundă mai bine necesităților de formare ale specialiștilor.

Participanții pot fi invitați să spună cât de relevant a fost seminarul pentru activitatea lor profesională, în ce măsură conținutul seminarului a corespuns așteptărilor lor, cât din conținut a fost nou pentru ei, dacă materialele scrise au fost suficiente pentru a înțelege prezentările și pentru a participa activ la discuții, dacă metodele de instruire au fost adecvate pentru a susține procesul de învățare, dacă s-a alocat suficient timp pentru prelegeri, discuții, schimb de experiență, etc. În acest format, feedback-ul poate fi anonim.

În funcție de specializarea cursanților și a echipei de formatori, participanții pot fi invitați și să facă recomandări la nivel de legislație și de politici care le-ar putea îmbunătăți și facilita activitatea curentă. Un produs important al seminarului ar putea fi o sinteză de politici care să fie distribuită legiuitorilor și altor factori decizionali.

Pe lângă administrarea chestionarului anonim de evaluare, ar fi interesant să se realizeze și o evaluare calitativă, sub forma unei sesiuni de întrebări la finele seminarului.